

stoječe. Tudi košnja travnika v istem kraju je lahko različno draga. Določujoč akordno ceno za košnjo trave moraš namreč gledati tudi na to, kolika in kako gosta je trava, pa tudi na to, ali je sladka ali kislja. Zamudljivo in teže delo je tudi v akordu više ceniti in in draže plačevati.

Po vsem tem je razvidno, da za akordno delo ni enotnih cen, ki bi bile splošno veljavne; ampak gospodar si mora sam določiti akordne cene za posamezna dela, in sicer po vestnem in zrelem presojevanju po zgoraj navedenih podatkih. Akordne cene, ki se določijo na ta način, so prave in bodo ugajale gospodarju in delavcu.

Katera dela pa naj se zvršujejo v akordu? V akordu naj se opravljajo vsa dela, katerih vrednost je moči ceniti, in katera je lahko odmeriti ter po meri plačati. Tako n. pr. kaže kositi travo in deteljo, sušiti seno, kositi žito na večjih posestvih, napravljati povresla, kopati jame za sadna drevesca, prekopavati zemljo za drevesnico, rigolati vinograd za nov nasad, špičiti trtne kole, kopati jarke za odpeljavanje vode in za namakanje itd. Po družih krajih dandanes že večino gospodarskih del s pridom opravljajo v akordu. Po večjih posestvih pa zvršujejo in plačujejo že malo da ne vsa poljska dela po meri. Pa tudi raznovrstna sadjarska, vinarska in druga kmetovska dela opravljajo s kordalci. Pri nas je akordno delo še malo v navadi in le redko kje. Po večem so pokosili dosedaj le travnike tu in tam v akordu, včasih posušili tudi seno. —

Poprimimo se akordnega dela bolj tudi pri nas, če si hočemo kaj prihraniti, delo po ceni opravljati in si ob enem delo zagotoviti ob nujnih časih in kedar primanjkuje delavcev! Posebno tam, koder shajajo z dninarji težko, naj skuša gospodar udomačiti akordno delo.

V. R.

Kakšne kobile bi naj odbirali za plemo.

Vsak kmetovalec, posebno pa konjerejec, mora skrbno odbirati najboljše živali za plemo. To je prav važno. Ako hoče pri konjerejstvu prospevati, potrebno mu je odbirati najpripravnějšíh, določenemu namenu naprimernejših kobil in žrebcev. Kdor tukaj prav razumno odbira in potem primerno krmi žrebeta in jim streže, temu ne bode s konjerejstvom spodletelo. Pri nas skrbi država za dobre žrebce, te skrbi torej nima konjerejec kmetovalec. Ta ima samo gledati, da odbira dobrih kobil. Odločuje naj se pa le za takšne kobile, katere sodijo za kraj in krmo, ki ondi raste, in ki rade jedo. Na tak način bode mu konjerejstvo še najbolje prospevalo ter se strinjalo s potrebami kmetovalstva. Izvrsne in lepe kobile donašajo navadno tudi takšna žrebeta, ki vržejo posestniku o svojem časi lepih denarjev; vsaj bolje bode prospeval nego tisti, ki vzrejajo konje, vsečne le nekateri gospodi.

Kobila za plemo bodi živahna, pa vendar dobrohotna; ker živahni, a vendar pohlevni konji učijo se

najrajši in so tudi pokornejši in spretnejši za vsako delo, nego pa bolj mrtvi, a zato, če jih razdražiš, tem hujši. Svojstva materna prehajajo zelo rada na žrebeta. Zato ne sme kobila imeti nobenih napak; na primer, da bi bila plašljiva, uporna, hudobna, ali da bi grizla in brcala.

Zdrava mora tudi biti kobila, kar se jej pozna uže na životu. Če je dobro rejena, če se jej dlaka lepo sveti, če rada zoblje, dobro prebavlja, če je vsa živahna, maha z glavo ter bistro in svetlo gleda.

Zdrav konj mora imeti zdrava pluća, kar se mu pozna, če zmeraj pravilno diše, ne samo kadar stoji na miru ali se sprehaja ter obrača glavo, da bi z njo po strani ob truplo udarjal ali da bi bolešno in na silo kašljal. Ako močno zdirja in se potem ustavi, pomiri se kmalu močno dihanje ter postane zopet pravilno. Zdravi konji radi delajo brez velikega utrujenja in potenja. Nasprotno pa kaže, da konj ni zdrav.

Dobra plemenska kobila je tista, ki ima prav globoke in široke prsi, širok hrbet in še zelo širok križ.

Čem širši je ta, tem prostornejša je medenična votlina. Ta je velike važnosti, če je posebno prostorna, kajti tedaj nosi kobila velika žrebeta. Sploh bodi život plemenske kobile prostoren in okroglast. Noge pa ne smejo biti previsoke. Kajti na visokih nogah so navadno nasajene kobile z ozkim in slabim hrbtom, kar rade zaplojajo na svoje mladiče. Pretolste kobile niso rade breje in tudi mleka nimajo dosti, presuhe so pa navadno bolehave in iz tega vzroka niso za plemo.

Kdor hoče velikih žrebet, naj spravlja velike kobile k velikim žrebcem. Časi imajo tudi manjše kobile velika žrebeta, če so jih ubrejili veliki žrebci. Ni pa svetovati majhne kobile k velikim žrebcem goniti, če niso ti posebno žlahtne krvi in pasme. Kajti takšni roditelji rodijo konjske spake, ki so nasajene na visokih nogah, imajo ozke prsi, butaste glave na tankih in dolgih šijnjakih. Takšne spakedrane živali ne sodijo prav za nobeno delo. Sploh kobila in žrebec morata biti blizu enake velikosti, to je najbolje.

Velike kobile, zadobivše od velikih žrebcev velika žrebeta, imajo za ta dovolj prostora pa tudi hrane pred porodom in potem. Navadno imajo večje kobile zmeraj več mleka, nego manjše.

Plemenske kobile morajo tudi pravilno razvita spolovila imeti. Sramnica z nožnico bodi pravilna ter ne preozka in premajhna in zdrava. Nečedne tekočine se ne smejo cediti iz spolovil. Vime mora biti primerno veliko, mehko, brez otrdin, z močnimi seski. Pojati se morajo pravilno spomladi vsak četrty teden. Nerade se ubrejijo kobile, katere se redko kedaj pojajo. Ista težava je s kobilami, katere se vse leto pojajo. Ostanejo večidel jalovke. Navadno pred četrtyim letom ne puščajo kobil k žrebcu, ker so še premlade in premalo v telesi razvite. Kobile velikega noriškega plemena so pa uže v tretjem letu toliko dorasle, da jih pred četrtyim letom puščajo k žrebcem. Drugih plemen kobile pa dajejo ubrejiti še le po četrtem leti in potem vsako leto, če ne pride kaka opovira vmes, da ne bi

rodile krepkih žrebet. Takšne vrle kobile, ki so po četrtem leti prvič bile pri žrebci, puščajo za pleme do dvanajstega leta, nekatere še dalje. Stare kobile se ne ubrejijo rade in rodijo čedalje slabša žrebeta.

Tudi ne kaže na pleme puščati kobil, ki so 10 do 12 let postale stare, pa niso bile pri žrebci ali sploh niso nikoli prinesle žrebeta. Za pleme tudi niso kobile, katere uže po več let niso hotele breje ostati. Ako jih vendar žrebec sedaj ubreji, ne razvijajo se žrebeta v njih tako dobro, kakor v mlajših kobilah.

Paziti je na plemenske kobile, da nimajo nič bolehavega na sebi ali v sebi, kar bi utegnilo žrebetu škodovati, morebiti povzročiti, da spravijo žrebe na svet negodno.

Zato je velike opaznosti treba pri kobilah, ki so jako debele ali hudo suhe, lenobno mrtve, močno dražljive, ki se starajo pred časom, ali so prestale hudo bolezen. Kedar mlade kobile precej prvokrat povržejo, a ni najti za to nesrečo nikakega zunanjega vzroka, znamenje je, da mora v kobili biti vzrok. In takšna kobila ni za pleme, ker bi zopet povrgla. Bržčas je od staršev dobila, da vselej povrže, ker je morebiti spolovilo bolno, oplodje preslabo ali sploh žival nesposobna za plod. Čim popolneje prehajajo dobre lastnosti od kobile na žrebeta, tem več je plemenka vredna. Najboljše pa so plemenske kobile, ki nosijo žrebeta, katera po životu, podobi, hoji in silah presegajo mater.

Kmetovalec konjerejec torej stori sam sebi največjo korist, ako razumno in opazno odbira kobile plemenske. Opomnimo še na konec, da kobile čiste pasme svoje lepe lastnosti zaplojajo na žrebeta veliko popolneje, nego živali iz skrižanega ploda prišedše. Zatorej je, ako sicer telesna zunanost ni prerazlična, dajati vsakakor prednost kobilam čiste pasme.

Kako pri nas drobno živino koljejo.

Teleta navadno koljejo, da jih še žive obešajo na kline, zabite v lesene stolice mesarske, da prosto visijo na zraku. Močni železni kavli zagnani so med trdno zvezane noge, kar teletom na kožici ob kostéh dela silnih bolečin. V večjih mesnicah visi tako obešenih mnogo telet ob enem. Nekatera teleta dolgo čakajo obešena, preden mesar do njih pride. Poizvedla in kot resnična zabeležila se je tudi navada, zlasti mesarjev na deželi, da živemu teletu nogici zadnji predró z nožem in zatem na železni klin obesijo.

Temu pravijo nemški mesarji: „Auffleichen“. Glava visi na zdol, kri ne more iz možgan in zatorej ostane žival do zadnjega trenutka pri zavesti in čuti grozne muke.

Svinje omamijo pred klanjem, vsaj v večjih mestih, ker je derenje njihovo presitno. Drugače je v manjših mestih in na deželi. Nekateri mesarji so tega mnenja, da kri bržeje izteka iz živali, dokler še ta ni mrtva. Zato delajo na to, da žival po malem umira in tako kri prelije, preden je zeló pri kraji z življenjem. Mesar

naredi z nožem majhno rano in pusti nož v njej ter zopet zareže, ko kri začne po malem teči. Po nekod imajo to napačno misel, da svinja ni prav zdrava, ako se močno ne dere med klanjem. Zato nečejo živali hitro zaklati, in če je pretolsta ter radi tega se ne dere veliko, silijo njo v to s tem, da s palčevim nohtom za očesa vdirajo. Sploh pa na deželi ima derenje svinj med klanjem naznanjati celi okolici, kaj se godi prijetnega pri hiši.

Jako grozovito koljejo svinje na kmetih. Dostikrat kmet sam ne razume pravilno klati ter žival res na smrt muči; ne pozna krvnih žil. In zato zabada in vrta mnogokrat še z nožem zeló skrhanim po živalinem vratu, sapniku in požiralniku.

Časih prebode ves vrat, pa glavne žile niso prerezane, krvi teče malo in žival trpi strahovite muke, ki trajajo po pol ure in še dalje. Klanja udeleži se tropa ljudi, kajti poluodraščeni fant mora učiti se, kako se svinje zabadajo in koljejo. Med groznimi mukami držijo svinjo fantiči in deklice za noge, klečijo z nogami na njej, vlačijo, suvajo, tepejo in otrok drži skledico, loveč tekočo kri, in drugo otroče jo meša v skledici, da se ne vtrdi. Druga mladež z vasi pa pase radogledne oči na odurnem delovanji. To mora slabo uplivati na mlada srca, postanejo surova, neusmiljena, ter se naučijo, da pozneje ravno tako grozovito ravnaajo, zlasti ker jih mičejo in se primejo dovtipne šale, katerih se odraščeni v takih priložnostih radi poslužujejo.

Ni mogoče ter tudi ne kaže tukaj navajati vseh vzrokov tolikim surovostim, grozovitostim predsodkom, ki se pojavljajo, pri sedanjih navadah klati drobno živino. Temu v okom priti moglo bi se le z zakonodajstvom. Zakon bi naj zaukazal, vsako žival pred klanjem omamiti.

Temu vgovarjati pametno res ni mogoče, ker ne dela nobenih sitnob, ne žali nobenih koristi, ne otežava klanja, marveč polajša.

Dežela badenska daje nam v tem oziru lep zgled. Ondi koljejo na povedani način drobno živino uže od l. 1864 ter vsako žival pred klanjem omamijo in omotijo. Ministerska naredba od 22. oktobra 1864 naravnost zaukazuje: „svinje imajo ljudje tako klati, da zavdajo na zadnjo stran glave živali najpoprej udarec in zatem takoj z nožem vbodejo do srca.“ Jednako navado imajo sedaj tam po celi deželi tudi zastran telet. Vsako tele omamijo najpoprej z udarcem po glavi in zatem je zakoljejo. Ta način se je obnesel izvrstno.

Razne reči.

-- Dober lek proti navadnim ozeblinam, pravijo, da je čebulja. Predno greš spat, dobro odrgni ozeblino s čebuljo ali pa nareži polovico čebulje na ozeblino čez noč. To stori tolikrat, da izgine ozeblina.

— Velike železne posode namažeš najbolje in najceneje s cementom. Pomešaj dobrega in čistega cementa